

U M B E R T O

ecco

MUTATVÁNYSZÁM

EURÓPA
KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2016

1992. június 6., szombat, 8 óra

Ma reggel nem folyt víz a csapból.

Két büfi – glutty-glutty –, aztán kész, vége.

Átkopogtam a szomszédasszonyhoz: náluk minden rendben. Biztos maga zárta el a főcsapot, azt mondja. Hogy én? Azt se tudom, hol van az, nemrég lakom csak itt, ugye, és este van már, mire hazaérek. Jesszusom, szóval maga akkor sem zárja el a vizet meg a gázt, ha egy egész hétre elmegy? Nem én. Nagy felelőtlenség, na, engedjen be, megmutatom.

Kinyitotta a mosdó alatti szekrényt, valamit megbabrált, és már folyt is a víz. Látja? Ugye, hogy elzárta! Milyen szórakozott vagyok, bocsánat. Jaj, maguk szinglik! És azzal szomszédasszony, immár angolosan, el.

Nyugi. Kísértetek csak filmekben vannak. És holdkóros sem lehetek, arról a csapról én holdkórosan sem tudnám, hogy létezik, hiszen ha tudnám, akkor ébren is használtam volna már, merthogy csöpög a zuhany, alig bírok aludni tőle, hallom egész éjjel, tisztára mintha Valldemossában volnék. Sokszor fel is ébredek, és a fürdőszobai meg a hálószoabaajtót is becsukom, hogy azt az átkozott csöpörészést ne halljam.

Nem okozhatta – tudom is én – kontakthiba sem (hiszen a csap kézi vezérlésű, ugyebár), és egér sem csinálhatta, egy egér meg sem bírná mozdítani azt a fogantyút. Egy régimódi tárcsát (legalább ötvenéves minden ebben a házban), ami ráadásul rozsdás is. Tehát kéz kellett hozzá. Emberszabásúé. Jó, a majmot talán kizárhatjuk. Kandallóm pedig nincs, hogy egy majom beférjen, mint a Morgue utcában.

Na, lássuk csak. Minden okozatnak van valami oka, legalábbis így mondják. Csodával ne számoljunk, Istent nyilván nem érdekli a zuhanyozóm, nem a Vörös-tenger az. Természetes okozatnak mármost az oka is természetes. Tegnap este lefekvés előtt altatót vettem be, Stilnoxot, egy pohár vízzel. Akkor tehát még volt víz. Ma reggel pedig már nem volt. Vagyis éjjel zárta el valaki a csapot, és az nem te voltál, kedves Watson. Bejött valaki, valakik bejöttek, és félték, hogy felriadok a zajra, de nem arra, amit ők (lábujjhegyen lopakodva) csapnak, hanem a csöpp-prelűdre, ami nekik is az agyukra ment, és talán nem is értették, hogyhogy nem ébrednek fel rá. Így hát mérhetetlen ravaszágukban azt tették, amit a szomszédasszony is tett volna: elzárták a vizet.

És aztán? A könyveim a szokott összevisszaságban, fölölem akár egyenként lapozhatták volna át őket a fél világ titkosszolgálatai, én biztos nem venném észre. A fiókokba vagy az előszobai gardróbba belenézni is kár. Aki keres valamit, annak manapság bőven elég a számítógépbe belekotornia. Talán ripsz-ropsz lemásoltak mindent, és már mentek is isten hírével. És miután végignyitogatták a dokumentumokat, csak most veszik észre, hogy nincs a számítógépemen semmi, ami érdekelhetné őket.

Mit reméltek, mire bukkannak? Az nyilvánvaló – vagyis hát nem tudok mást elképzelni –, hogy olyasmire, ami a lappal kapcsolatos. Nagy okosan abból indulhattak ki, hogy bizonyára az egész szerkesztőségi munkát végigjegyzeteltem, így hát a Braggadocio-sztoriról is írnom kellett valahova, ha tudok róla valamit. Azóta már megsejthették, mi az igazság: hogy egy flopin őrzök mindent. Persze hogy az irodát is felkeresték hát még az éjjel, de tőlem származó flopit nem találtak. Ebből pedig leesett nekik (de csak most), hogy talán a zsebemben tartom. De nagy hülyék vagyunk – mondhatták –, a zakóját kellett volna átkutatnunk. Hülyék? Seggfejek. Akinek van esze, az nem fanyalodik ilyen mocskos szakmára.

Most majd újrapróbálgaznak, az elloptott levél ötle-
tég legalábbis biztosan eljutnak, álzsebmetszők támadnak majd rám az utcán. Azaz sietnem kell, elküldöm gyorsan a flopit egy poste restante-címre, amíg nem késő, legyen csak ott, amíg érte nem megyek. Hülye vagyok, hiszen egy halott is van már, Simei pedig felszívódott. Érdeklis is őket, hogy mit tudok, mit nem! Biztonság kedvéért kinyiffantanak, kész-passz. Sajtóközleményben mégsem tehetem közhírré, hogy semmiről sem tudtam, hiszen nyilván tudtam, ha egyszer én hozom szóba.

Hogy kerülhettem ekkora slamasztikába? Talán Di Samis professzor és a némettudásom tehet mindenről.

Hogy miért éppen Di Samis ötlik az eszembe negyven év távolából? Mert mindig is úgy gondoltam, hogy Di Samis miatt nem diplomáztam le soha, és most pont azért vagyok benne a pácban, mert nincs diplomám. Egyébként Anna is azért hagyott el kétévi házasság után, mert rájött

úgymond, hogy kényszeres vesztő vagyok – ki tudja, mikkel traktáltam addig dicsekvésképpen.

Azért nem diplomáztam le soha, mert tudok németül. Dél-tiroli volt a nagyanyám, ő verte belém kicsi koromban. Már elsős egyetemistaként fordítgattam németből, hogy legyen miből diákoskodnom. Németül tudni akkoriban felért egy foglalkozással. A németes olyan könyveket olvasott és fordított, amelyeket mások nem értettek (de fontosnak tartottak), és őt a franciásoknál vagy akár még az angolosoknál is jobban megfizették. Ma szerintem a kínaival vagy az oroszokkal van ez így. Csak hát az ember vagy fordít, vagy diplomát szerez, együtt nem megy a kettő. Aki meg fordít, az, ugye, otthon melegebben vagy hűsölve, papucsban dolgozhat, miközben még tanul is egy csomó mindent. Egyetemre ugyan minek járjon?

Addig fanyalogtam, amíg föl nem vettem a német szakot. Tanulnom nem sokat kell majd, gondoltam, hiszen mindent tudok már. Az akkori sztár, Di Samis professzor, egy omlatag barokk palotában székelt, sasfészkének – így mondták a diákok – külön lépcsőháza és tágas előcsarnoka volt. Abból nyílt kétoldalt a Di Samis-féle tanszék, illetve – ahogy a professzor fellengzősen nevezte – az aula magna, azaz egy nagyjából ötvenfős előadóterem.

A tanszékre csak mamuszban volt szabad belépni. Mamuszba a bejáratnál bújhattak a tanársegédek és egy-két diák. Akinek nem jutott, kinn várt a sorára. Odabenn minden felvikszelve, még a polcokon sorakozó könyvek is talán. Meg a tanárok arca is, az őszöreg tanársegédeké, akik időtlen idők óta várták-várták a kinevezésüket.

Az előadóteremnek magas boltívei, barokk palota létére (sosem értettem, miért) gótikus ablakai, és zöld

ablaküvegei voltak. A megfelelő pillanatban, azaz egész óra tizennégy perckor, Di Samis professzor elhagyta a tanszéket, mögötte egyméternyivel az öreg tanársegéd, kettővel az ötven alatti fiatalabbak. Az öreg a könyveket cipelte, a fiatalok a magnetofont – az ötvenes évek végén akkora böhöm magnók voltak még, mint egy Rolls-Royce.

Di Samis úgy tette meg a tanszéket az előadóteremtől elválasztó tíz métert, mintha az húsz lett volna: nem egyenes vonalat írt le, hanem egy – tudom is én – parabola- vagy ellipszisszerű görbét, és közben azt ismételte fennhangon, hogy „jövünk már, jövünk!”, majd belépett a terembe, és helyet foglalt valami faragott emelvényesrűségeen – akár azzal is kezdhette volna, hogy szólítsatok Ishmaelnek.

A zöld fényben hullasápadtan, gonoszul vigyorogva várta, hogy a tanársegédek beindítsák a magnót. Akkor aztán rákezdte: – Szemben azzal, amit kiváló kollégám, Bocardo professzor nemrégiben állított... – és így tovább két órán keresztül.

Majd leragadt a szemem abban az akváriumi közegben, és láttam a tanársegédeken, hogy ők is így vannak ezzel. Jól tudtam, min mennek keresztül. A két óra letelével mi kirajzottunk, Di Samis tanár úr azonban visszatekertette a szalagot, lekászálódott az emelvényről, a tanársegédek társaságában demokratikusan helyet foglalt a legelső sorban, és elejétől a végéig újrahallgatta velük a saját kétórányi előadását, elégedetten bölintve rá minden fontosabbnak érzett passzusra. Holott a kurzus Luther német bibliafordításáról szólt. Micsoda kéjmajor, lelkesedtek az évfolyamtársaim ájult tekintettel.

A másodév végén, bár alig jártam be, gondoltam egy nagyot, és közöltem, hogy Heine iróniájáról szeretnék szakdolgozatot írni (biztató volt úgy vélnem: szerelmi keverseit Heine a kellő cinizmussal kezeli; én a sajátjaimban épp akkor készültem elmerülni), Di Samis azonban hallani sem akart róla:

– Ejnye, maguk fiatalok – mondta –, máris a maiakra vetnék rá magukat!...

A Di Samishoz írandó szakdolgozatnak tehát lóttak, világosodott meg előttem. Ekkor egy fiatalabb professzor, Ferio jutott eszembe, ő fényes elme hírében állt, a romantikával és környékével foglalkozott. De a felsőbb évesek felhívták rá a figyelmet, hogy az opponensem így is Di Samis lesz, és nehogy hivatalosan forduljak Ferióhoz, mert Di Samis azonnal megtudja, és örök bosszút esküszik ellenem. Intézzem közvetve, mintha végül is Ferio ajánlkoznék föl nekem, hogy Di Samis órá haragudjék meg, ne énrám. Di Samis egyszerűen gyűlölte Feriót, merthogy ő vette fel a tanszékre. A normális világhoz képest az egyetemeken (mármint akkortájt, de talán ma is még) minden fordítva működik: nem a fiú gyűlöli az apját, hanem az apa a fiát.

Elterveztem hát, hogy mintegy véletlenül lépek majd oda Ferióhoz a következő konferencián, Di Samis ugyanis havonta rendezett egyet az aula magnájában, és sok kolléga volt várható, mivel mindig neves tudósokat sikerült meghívnia.

De másként alakult: az előadás után mindjárt a vita következett, amiben csak oktatók vettek részt, utána pedig mindenki távozott, mert az előadót a Tartarugába, a maga tizenkilencedik századi stílusával és frakkos

pincéreivel a környék legjobb éttermébe vitték. A sasfészekről az étteremig egy hosszú árkádsoron, majd egy óvárosi téren keresztül és egy műemlék épület sarkán túl egy újabb terecskén át vezetett az út. Az árkádok alatt mármost az előadó az egyetemi tanárok szoros gyűrűjében haladt, a nyomukban pedig épp csak egyméternyire maradtak el tőlük a megbízott oktatók, és kettővel a tanársegédek, őket követték tisztes távoból a bátrabb diákok. Az óvárosi téren a diákok köszöntek el, a műemlék épület sarkához érve a tanársegédek intettek búcsút, a megbízott oktatók pedig még együtt vágtak át velük a terecskén, de az étterem bejáratánál ők is elbúcsúztak, és bemenni már csak az egyetemi tanárok mentek be a vendéggel.

Ferio professzor így aztán azt sem tudta meg soha, hogy létezem. Nekem meg szép lassan elment a kedvem az egésztől, és kimaradtam. Fordítottam, mint egy gép, de nem válogathattam, így esett, hogy egy Friedrich Listnek a Zollverein, vagyis a német Vámunió létrehozásában játszott szerepéről szóló, háromkötetes művét is én ültettem át édes anyanyelvünkre. Nem csoda, hogy a németfordítósdi ezzel be is fejeztem, de az egyetemre már nem volt visszaút.

Az a baj, hogy nem és nem nyugszik bele az ember: továbbra is szent meggyőződése, hogy előbb-utóbb csak levizgázik mindenből, és megírja a szakdolgozatát. De aki áltatja magát, annak befellegzett. Aztán egyszer csak rájön, és feladja.

Először egy iskolába járáshoz tők hülye német fiú mellett házitanítósodtam Engadinban. Remek klíma, tűrhető magány, egy egész évig bírtam, mert jól kerestem vele.

Aztán a fiú anyja egy szép napon nekinyomott a falnak egy sötét folyosón, és értésemre adta, hogy szívesen odaadná magát (nekem). Kiálló fogai és bajuszpelyhei voltak, udvariasan tudattam vele, hogy nekem ez nem vág egybe az elképzeléseimmel. Három nap múlva ki lettem rúgva, mert a fiúnak nem javultak az eredményei.

Zugfirkász lettem. Először újságoknál próbálkoztam, de csak helyi lapok álltak szóba velem, vidéki és vándortársulati előadásokról kértek beszámolókat, ilyesmi. Még épp idejében lettem bagóért varietérecenzens, matrózzruhas táncosnők cellulitiszét skubizhattam rajongva a színpalak mögött, és velük vacsorázhattam tejeskávét – vagy ha nem voltak épp leégve, akár rántottát is – a tejcsárdában. Első szexuális élményeimre is így tettem szert egy énekesnővel, és bár cserébe csak a saluzzói hírlapba írtam róla valami dicsérő jegyzetecskét, ő ennyivel is beírta.

Hontanul, városról városra járva éltem (Milánóba csak Simei hívott aztán), korrektorkodtam legalább három kiadónak (csakis egyetemieknek, sohasem nagyoknak), az egyiknél lexikoncímszavakat is szerkesztettem (dátumokat, műcímeiket és más efféléket kellett ellenőriznem), és mindeközben szert tettem arra, amit Paolo Villaggio irtóztató műveltségnek nevezett egyszer. A lúzerek, akárcsak az autodidakták, mindig sokkal többet tudnak, mint a győztesek: aki győzni akar, az ne totójjazzon a mindentudással, elég, ha egyvalamit tud, a műveltség a lúzerek fényűzése. Az tud többet, akinek nem mennek jól a dolgai.

Néhány évig kéziratokat is olvastam, azt löcsölték rám a kiadók (néha jelentősek is), amit náluk senki sem

akart elolvasni. Kéziratonként ötezer lírát kaptam, nap-hosszat az ágyon heverésztem és lázasan olvastam, majd megírtam a kétflekkés lektorimat, melyben maró gúnynyal agyoncsapom a meggondolatlan szerzőt, a kiadóban mindenki megkönnyebbült, szegény párának pedig levelet küldtek, hogy sajnos nincs módjukban és a többi. Sohanapján közlendő kéziratok olvasása is válhat mester-séggé.

Közben zajlott az Anna-ügy, lett, ami lett. Azóta egy nőre sem sikerült (vagy nem nagyon akaródzott) érdeklődéssel gondolnom, félttem ugyanis az újabb kudarctól. A szexuális életemet terápiás módon intéztem: itt egy futó kaland, hogy szerelemtől ne kelljen félni, egyéjszakai ügy, kész, vége, jó volt, köszi, ott némi fizetős viszony (a táncosnők óta nem zavart a cellulitisz), kangörccs ellen.

És volt persze egy álmom, a nagy lúzerálom: hogy előbb-utóbb írok könyvet, ami híressé és gazdaggá fog tenni. A híresíróságot kitanulandó, még négerkedtem (vagyis hát, ahogy ma píszi nyelven mondják, *ghost writer*-kedtem) is egy krimiszerző mellett, aki viszont a jobb kelendőség kedvéért amerikai álnevet használt, mint a spagettiwestern-színészek. De nagyon is jó volt nekem így a homályban, két függöny (a Másik, plusz a Másik más neve) takarásában dolgozni.

Krimet írni más számára nem volt nehéz, Chandlert, vagy – na jó – Spillane-t kellett utánoznom és kész; ha viszont saját szöveggel próbálkoztam, mindig azon kaptam magam, hogy csak úgy tudok leírni valakit vagy valamit, ha irodalmi pózokat veszek fel: úgy például nem bírtam mondani, hogy egy szép, verőfényes délutánon ment-mendegélt lksz lpszilon, csak úgy, hogy „Canaletto

ecsetjére méltó ég borult rá”. Később jöttem rá, hogy D’Annunzio is ezt csinálta: nem azt írta, hogy egy bizonyos Costanza Landbrook ilyen és ilyen volt, hanem azt, hogy olyan volt, mintha Thomas Lawrence találta volna ki őt; Elena Mutit azzal jellemezte, hogy a vonásai ifjúkori Moreau-arcéleket idéztek, Andrea Sperellit pedig azzal, hogy a Borghese Galéria ismeretlen férfit ábrázoló kép-mására emlékeztet. Ilyen regényt csak úgy lehet olvasni, ha legalább valami újságnál kapható művészettörténeti füzetet beszerez hozzá az ember.

D’Annunzio rossz író volt. De ki mondta, hogy én is az legyek? A kényszeres idézgetésnek azzal vettem véget, hogy eldöntöttem: nem írok többé.

Hát nem vittem valami sokra. És már elmúltam ötven, amikor Simei felkért. Miért ne mondtam volna igent neki? Egy próbát ez is megért.

És most? Az orromat se dughatom ki, veszélyes. Idebent kell várakoznom, ők meg talán odakint várják, hogy előjőjek. De juszt se. Van a konyhában egy csomó keksz, húskonzervek. Tegnap estéről egy fél üveg whiskym is megmaradt. Azzal még kibírhatom egy-két napig. Töltök magamnak két csöppet (és később majd esetleg még kettőt, de már csak délután, mert a délelőtti ivástól elbutulok), és megpróbálom felidézni, hogyan kezdődött ez a kaland. A flopi se kell hozzá, emlékszem én, egyelőre legalábbis, mindenre, élesen.

A halálfélelem segít emlékezni.